Ion CIOCANU

ACT DE INCULTURĂ

Parafrazându-l uşor pe idolul comuniştilor de ieri şi de azi, putem spune, în sfârşit: „Odioasa diversiune, despre care comuniştii au vorbit ani la rând, s-a săvârşit!”. A văzut întruchiparea copertată aşa-zisul dicţionar moldovenesc-românesc, a cărui menire mult trâmbiţată este să demonstreze că noi, cetăţenii Republicii Moldova, am vorbi o altă limbă decât cea română, una „moldovenească”, deosebită de limba Patriei noastre istorice.

Ideea unui atare dicţionar este veche. Am citit, cu ani în urmă, o informaţie curioasă despre o profesoară de la sud, care scria pe tablă, spre cunoştinţa elevilor, că în moldoveneşte se spune „mâţă”, iar româneşte – *pisică*; în moldoveneşte „copil”, iar româneşte – *prunc* etc.

Chiar să nu fi ştiut biata fustă comunistă că *mâţă* şi *pisică* sunt două sinonime absolute?

Poate că pe atunci ea nu avea **Dicţionarul explicativ al limbii române**. Dar avea sau trebuia să aibă **Dicţionarul limbii române literare contemporane** în patru volume, la care pe timpuri am avut cu toţii acces, deoarece se vindea liber, la un preţ foarte mic, spre bucuria studenţilor de la noi. Adică îl avea sau trebuia să-l aibă, dacă ar fi fost o studentă cât de cât sârguincioasă la carte. Acum îl deschidem (vol. al III-lea, pag. 108), ca să „descoperim” (pentru pseudo-profesoară) că dicţionarul pomenit cuprindea – în 1957 – substantivul *mâţă* (în limba română!), care înseamnă – fiţi atenţi, dragi cititori! – *pisică*. Mai mult, din exemplele date de autori se înţelege ceva şi mai important. „Când m-am întors, am găsit-o cu o mâţă albă în braţe”, e citat Garabet Ibrăileanu, criticul de la revista *Viaţa românească*. Ce rezultă de aici, dacă ne-am potrivi „dicţionarului” închipuit de nenorocita profesoară? – Că Ibrăileanu de la *Viaţa românească* scria „moldoveneşte”!

Sau iată un alt exemplu: „Măi motane... De-ar fi-n lume-un stat de mâţe, zău că-n el te-aş pune vornic”. Ce rezultă de aici? – Că autorul citatului – Mihai Eminescu – ar fi scris în limba „moldovenească”.

Un al treilea exemplu e din Cezar Petrescu, din romanul acestuia **Întunecare**: „Să nu care cumva să vă prind şi pe voi cu mâţa-n sac, că vai de mama voastră!”. Nu rezultă oare de aici că şi Cezar Petrescu ar fi creat în limba „moldovenească”?

Lăsăm la o parte exemplele din Vasile Alecsandri şi din Calistrat Hogaş, scriitori – şi ei – de limbă „moldovenească” (altfel zis – cu *mâţă*) şi ne grăbim să deschidem aceeaşi sursă lexicografică, acelaşi volum, la pag. 429, unde alcătuitorii – români, evident, ba chiar de la Bucureşti! – explică sensul substantivului *pisică*: „Animal domestic, carnivor, din familia felinelor, cu corpul suplu, acoperit cu o blană moale de culori variate, cu ochii ageri; este folositor prin faptul că stârpeşte şoarecii...”; întrerupem citatul, deoarece e limpede că autorii vorbesc neîndoielnic *româneşte*; dar imediat după explicaţie urmează sinonimul acestui substantiv – *mâţă*, şi faptul acesta ne face să ne întrebăm în glas: de ce oare alcătuitorii şi autorii **Dicţionarului limbii române literare contemporane** au „tradus” substantivul *românesc* „pisică” *în moldoveneşte* – „mâţă”?

Nu am fi pomenit de experienţa deocheată a profesoarei de la sud, dacă acea experienţă nu ar fi reluată azi – în 2003! – de un ditamai doctor habilitat, Vasile Stati, care în „realul” dicţionar moldovenesc-românesc

BDD-A20912 © 2003 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:08:35 UTC)

procedează absolut ca sărmana sa predecesoare. El citează adjectivul *acătării* ca fiind „moldovenesc" şi îl „traduce" în româneşte – *cumsecade*, *de treabă*. Deschidem volumul I al **Dicţionarului limbii române literare contemporane**, la pag. 9, ca să constatăm că şi românii *din Bucureşti* cunoşteau – în 1955! – exact acelaşi cuvânt, explicat prin „bun, frumos, de seamă; cumsecade, de treabă, vrednic" şi iar ne întrebăm în glas: de ce au inclus alcătuitorii lui acest cuvânt „moldovenesc"? Oare nu pentru că el este absolut românesc?

Zicem şi de data aceasta „mai mult", ca să citǎm câteva exemple. „Încă mai stăruie, mai pe altundeva, / Felurite-aşezări şi orânde... / Care mai netede, care mai strâmbe, / Mai *acătării* ori mai scălâmbe", scrie Dan Deşliu în cartea **Goarnele inimii** (Bucureşti, 1949), de unde ar rezulta că poetul bucureştean ar fi moldovean (nu român), care scrie în moldoveneşte (nu româneşte).

Acelaşi lucru ar rezulta din exemplele (cu adjectivul în discuţie) citate din Petru Dumitriu, Ion Pas şi Nina Cassian, dar mai pitoresc ni se pare exemplul din Mihail Sadoveanu: „Îşi vede de treabă cu lunile şi, cât n-are gologani, e om *acătării*". Vedeţi, dragi cititori, că Ceahlăul literaturii *române* cunoaşte bine limba „moldovenească"! Să nu te cruceşti şi azi că prin 1950 alţi comunişti, orbiţi de aceeaşi românofobie, inspirată de aceiaşi ruşi, insistau să „traducă" romanul **Mitrea Cocor** în limba „moldovenească"?

Se vede cu ochiul liber că în toate cazurile la care ne-am referit până aici este vorba de sinonime ale uneia şi aceleiaşi limbi române, vorbite la fel în România, în Bucovina, în Republica Moldova, în toate teritoriile locuite de români, fie aceştia munteni, transilvăneni, bucovineni, moldoveni etc., în funcţie de locul lor de trai. Şi nu e vorba – în nici un caz – că un doctor habilitat n-ar cunoaşte acest adevăr, pus în lumină de când ni s-a permis să rostim adevărul istoric şi ştiinţific despre noi şi despre limba noastră; ci numitul doctor habilitat se străduieşte din răsputeri, chiar cu preţul de a arăta ridicol, să linguşească puterea actuală din Republica Moldova care insistă să ne considere moldoveni, nu români, iar limba noastră să o numească „moldovenească", nu română.

Ridicol peste măsură prin exemplele citate, pseudosavantul greşeşte cumplit şi atunci când „descoperă" unor cuvinte „moldoveneşti" sensuri neghioabe în limba română. De exemplu, de unde o fi luat el că „moldovenescul" *acoperiş* înseamnă peste Prut „căpac la cratiţă"? Am cercetat multe dicţionare explicative româneşti, ca să reţinem că *acoperiş* înseamnă – în **Dicţionarul limbii române literare contemporane**, vol. I, pag. 15. – „partea de sus a unei construcţii, care o acoperă şi o apără împotriva fenomenelor atmosferice dăunătoare" (variantă: *coperiş*), în **Dicţionar general al limbii române** al lui Vasile Breban, ediţia 1987, pag. 17 – „partea superioară a unei clădiri, pe care o acoperă şi o protejează de intemperii", în **Dicţionar universal al limbii române** al lui Lazăr Şăineanu, ediţia din 1998, Chişinău, Grupul editorial Litera, pag. 14 – „partea superioară care acoperă o construcţie", în **Dicţionarul explicativ al limbii române**, ediţia a II-a, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998, pag. 8 – „partea de deasupra care acoperă şi protejează o clădire de intemperii; acoperământ"...

Lectura atentă a aşa-zisului dicţionar al plagiatorului din româneşte, Vasile Stati, ne pune în faţa nenumăratelor mostre de „traduceri" făcute din topor, chipurile moldoveneştile *alunele* ar fi în româneşte „pistrui", iar moldovenească *alunică* – „piatră scumpă la inel".

BDD-A20912 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:08:35 UTC)

O a treia categorie de erori comise cu bună ştiinţă de vechiul slugoi al comuniştilor de pe Bâc fac parte din cuvintele vădit neliterare, introduse de el în „dicţionarul" său atât de rău mirositor. De exemplu, „aiest, aiastă", care în limba română ar însemna *acest*. Cui nu-i este limpede că „aiest, aiastă" sunt cuvinte din panoplia lui I. D. Ceban şi a celorlalţi moldovenişti primitivi din anii '20-'30 din R.A.S.S.M. şi din perioada imediat postbelică, dominată de aceeaşi politică de rusificare a populaţiei majoritare din republică, între altele – şi prin propagarea ideii că noi, est-prutenii, n-am fi români şi limba noastră n-ar fi româna.

Cea de-a patra categorie de greşeli sfruntate, comise de Vasile Stati, rezidă în includerea în „dicţionar" a unor cuvinte ruseşti, intrate – e drept – în vocabularul împânzit de rusisme al unei anumite părţi a populaţiei băştinaşe din republică, în urma rusificării acerbe a românilor moldoveni în condiţiile dominării tiranice a limbii ruse, când conducători ai republicii, raioanelor, satelor, întreprinderilor, instituţiilor etc. erau ruşi sau, în cel mai bun caz, descendenţi din Transnistria, necunoscători ai limbii noastre ori cunoscători răi ai acesteia (la nivelul „brigăzilor logitoare", a căror noimă nimeni pe glob nu ar putea s-o înţeleagă, dacă nu ar face asociaţia cuvenită cu ruseştile „udarnâie brigadî", în care „udar" comportă şi sensul de „lovitură", rostit şi scris în anii de pomină „logitură"). Exemplul cel mai concludent este „abricos", cuvânt principial inexistent în limba română şi care, tradus din ruseşte, înseamnă *cais*, iar fructul acestuia – *caisă*. Lucrul din topor al lui Vasile Stati se vede şi din explicaţiile date de el „acaţiilor", „ahotei", „trivogii" şi altor cuvinte provenite din alte limbi. Apropo, substantivul *acaţ*, *acaţi* nu vine la noi din limba rusă şi nu adevereşte vreo influenţă „binefăcătoare", după cum au crezut comuniştii şi ocupanţii de tot soiul, ci din graiul transilvănean, influenţat puternic de limba maghiară, în care se ortografiază *akác*.

Aşa se face că sub aspect propriu-zis ştiinţific „dicţionarul" lui Vasile Stati este o aberaţie de-a dreptul sfidătoare a elementarului bun-simţ. El certifică o diversiune odioasă, un act de incultură şi constituie o încercare de reducere a limbii vorbite în Republica Moldova la „normele" de odinioară, conform cărora erai „socotit" cu atât mai „moldovan", cu cât mai multe cuvinte ruseşti stâlceai în vorbirea ta „moldovenească" (selsovet, piatiletcă, raisobes, pravlenie, trudozi, podşipnic etc.). Or, cuvintele de această natură atestă pe viu politica de rusificare a limbii noastre. Dacă admitem pentru o clipă că „trivoga" a devenit – sub influenţa „binefăcătoare" a limbii „eliberatorilor" noştri de veacuri – cuvânt „moldovenesc", devin „moldoveneşti" şi „abricoasele", şi „zapravca", şi „chişecinicul", şi toate-toate celelalte cuvinte ruseşti, cu care am fost obligaţi să ne obişnuim de pe la 1812 încoace. Dacă un verişor de al nostru ne întreba mai alaltăieri „Ci, Ivan, ţie nu ţi-i soromno cum sî obraşceşte omul?", de ce un Stati sau alţii ca el n-ar include în „dicţionarele" lor cuvinte „moldoveneşti" ca „soromno" ori „a se obraşci"? Doar se zice, la noi, des şi mai peste tot „zavcluba", „ruli", „tormoz", „pavarot" în loc de *şef de club*, *volan*, *frână*, *cotitură*! Să dăm îngunoioşarea aceasta nemiloasă a limbii noastre naţionale româneşti drept limbă nouă, originală, „moldovenească", deosebită de limba noastră „veche şi-nţeleaptă", pe care toţi clasicii literaturii române, inclusiv Alecu Russo şi ceilalţi născuţi în Basarabia ori din părinţi basarabeni, au considerat-o română?

„Dicţionarul" lui Vasile Stati este un odios act de incultură şi de aservire a ştiinţei lingvistice unor in-

BDD-A20912 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:08:35 UTC)

terese politice de moment, meschine prin conţinutul lor şi duşmănoase intereselor noastre naţionale, în albia dorinţelor nesăbuite ale Moscovei şi ale ocupanţilor meleagului nostru.

Or, această diversiune incultură nu trebuie să ne despere. Proştii nu învaţă nimic nici de la cei mai deştepţi oameni, după cum Stati şi toţi susţinătorii lui nu învaţă nimic – dar absolut nimic! – de la Eminescu, Creangă, Negruzzi, Kogălniceanu, Mateevici, Coşeriu, Şişmariov, Budagov, Vinogradov, Mihalci, Piotrowski, Semcinski, Corlăteanu, Ciobanu, Berejan, Borşevici, Dumeniuk, Mătcaş etc., care au argumentat de mult că suntem români şi vorbim limba română. Iar deştepţii învaţă neapărat câte ceva şi de la proşti. Şi atunci de ce n-am pune în lumină şi câteva părţi pozitive ale „dicţionarului" care de altfel nu merită o discuţie serioasă?

În primul rând, el ne arată ca în palmă gradul rusificării vorbirii şi a scrierii românilor moldoveni.

Prin cuvintele ruseşti şi cele rusificate, culese din vorbirea şi scrierea unei părţi a românilor moldoveni lipsiţi de cultură elementară, nemaivorbind de sentimentul naţional, de conştiinţa de neam, de românitate etc., şi care, din această cauză, se complac în postura de moldoveni, deosebiţi de confraţii noştri (şi ai lor) români, „dicţionarul" acesta demonstrează concludent ce a fost limba noastră odinioară şi ce a ajuns ea în urma deznaţionalizării maselor ţinute în bezna rusificării, a neştiinţei de carte, a tiraniei limbii ruse, când actele oficiale, lucrările de secretariat, instruirea în instituţiile de învăţământ superior şi mediu de specialitate se făceau exclusiv în ruseşte, ba chiar simplele firme, inclusiv cele din sate, se perfectau în limba rusă: „prodmag", „dom bâta", „dom culiturî", „pravlenie" ş.a.m.d.

În al treilea, deşi nu în ultimul rând, lectura „dicţionarului" deschide

Tallin, 1955

larg ochii tuturor oamenilor de bună credinţă asupra faptului că între limba „moldovenească" şi cea română nu există nici o deosebire de principiu, în afară de îngunoioşarea acerbă a vorbirii/scrierii românilor moldoveni cu sintagme ruseşti, în majoritatea cazurilor uşor românizate.

Să fim deştepţi, dragi cititori, şi să privim recentul „dicţionar" al lui Vasile Stati ca pe un act de incultură, care – la comanda partidului comuniştilor – oricum trebuia să se întâmple odată şi odată, pentru a convinge o dată în plus întreaga noastră societate că n-avem „două limbi şi două literaturi, ci numai una, aceeaşi cu cea de peste Prut" (Alexei Mateevici, **Opere**, Chişinău, Editura Ştiinţa, 1993, pag. 464), unele cuvinte „moldoveneşti" explicate de autor fiind autentic româneşti, în parte sub formă de regionalisme, localisme, barbarisme, altele – străine, majoritatea rusisme, de care de mult e cazul să ne izbăvim.

BDD-A20912 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 03:08:35 UTC)